

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

Caput Ultimum. Probatur, quòd possint justì excidere à gratia, quòd non habeant de illa certitudinem fidei, & quòd non sint omnes in justitia ac merito prorsus æquales.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83656)

Neque aliud petimus, dum verbis Davidicis Deum deprecamur, *Ne des in commotionem pedes meos*; aut in quotidiana oratione, *Et ne nos inducas in tentationem*. Hæc oratio demonstrat perseverantiam esse gratiæ divinæ beneficium, neque ulli mortalium deberi ex iustitia: impetrari tamen orando, ideoque cadere sub merito, quod appellamus *de congruo*. Quod si dixeris peti à nobis etiam vitam æternam, dum oramus, *Adveniat regnum tuum*, & nihilominus illam nos promereri *de condigno*; respondemus cum Augustino citato loco Sanctos hac petitione nihil aliud orare, *nisi ut in ea sanctitate, quæ illis data est, perseverent*; neque enim aliter veniet regnum Dei, quod non aliis, sed iis, qui perseverant usque in finem, certum est esse venturum. Præterea sic orantes nescimus an odio, vel amore simus digni, ideoque regnum petimus titulo potius beneficii, quam depositi atque coronæ; ut si forte inquinati sumus occulta aliqua culpa, illam Deus misericorditer abstergat, & ita inveniamur idonei ipsi regno, in quod non intrat aliquid inquinatum vel immundum.

6.
Explicatur
ulterius.

Qui perseveraverit usque in finem, juxta Evangelicam sententiam Matth. x. 22. *hic salvus erit*. Itaque iustus, si in gratia decesserit, vere promeretur vitam æternam, & ipsius vitæ æternæ consecutionem, atque etiam gloriæ augmentum. Sunt & Schola aliqui, qui negant primum gloriæ gradum cadere sub merito *de condigno*, eo quod titulo hæreditatis debeatur homini exornato gratia sanctificante, cujus primus pariter gradus *condignum* meritum antecedit: at non repugnat gloriam esse simul hæredita-

tem atque mercedem; quia dum effici-mur filii Dei per gratiam *habitualement*, constituimur quidem cohæredes Christi, sed hoc titulo, ut cum Christo crucem tollamus, & abnegemus nosmetipsos. Recte dirimit Scholasticorum illorum oppositionem divinus Apostolus ad Romanos VIII. 17. *Si autem filii, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi, si tamen compatimur, ut & conglorificemur*. Quamobrem non solum gloriæ augmentum, sed etiam consecutio cadit sub merito, ut aperte declarat Synodus Tridentina canone 32. non semel laudato.

Regnantes in gloria electi, & etiam peregrinantes à Domino possunt *de congruo* promereri aliis primam gratiam; ut illam promeruit Stephanus Apostolo Paulo: quia charitatis virtute subnixus orans pro lapidantibus vicit Saulum crudeliter sævientem; & ita quem habuit in terra persecutorem, in cælis meruit habere consortem; inquit Serm. de S. Stephano Fulgentius. De bonis temporalibus, quæ ne cupidius appetantur tam iustis, quam impiis Deus voluit esse communia, dixi supra cadere sub merito, quatenus præordinantur ad vitam æternam: sub qua ratione pertinent quoque ad effectus prædestinationis divinæ: atque ideo nefas est illa aut nobis, aut aliis expetere, ubi à summo Bono animum nostrum avertant, aut nos à proximi charitate divellant. Hæc enim merces summa est, ut ipso Deo perfruamur, & omnes qui eo fruimur, nobis etiam invicem in ipso perfruamur. His verbis Augustini lib. 1. De Doctrina Christiana cap. 32. nostra de merito bonorum operum dissertatio concluditur.

7.
At possint
iusti aliis
mereri gra-
tiam de con-
gruo.

CAPUT ULTIMUM.

Probatur, quòd possint iusti excidere à gratia, quòd non habeant de illa certitudinem fidei, & quòd non sint omnes in iustitia ac merito prorsus æquales.

S U M M A R I U M.

1. De proprietatibus justificationis.
2. Sensus Hæreticorum.
3. Iustus potest excidere à sanctitate.
4. & 5. probatur.
6. Usque ad 12. solvuntur objectiones.
13. Nullus absque revelatione habet certitudinem de iustitia.

14. & 15. Probatur.
16. Aliqua deducuntur.
17. & 18. Obiectio solvitur.
19. Gratia Sanctificans non est æqualis in omnibus iustis.
20. Conclusio operis.

Y.
De proprie-
tatibus iusti-
ficationis;

DOCUERUNT Tridentini Theologi postremo loco inquirendum esse de proprietatibus Justificationis, quas tres enumerant Heterodoxi, indemutata. *P. Berti Theol. Tom. III.*

bilem persistentiam, firmissimam certitudinem, & æque magnam in singulis dignitatem; omnesque profluunt ex repro-bato dogmate quod sola fiducia iustificet, U u æque

æque sit immobilis atque inextinguibilis, nec debeat statui inhaerens iustitia capax augmenti. Igitur post antiquos errores Joviniani, & Pelagii, quorum damnatum dogma fuit amitti non posse gratiam per Baptismum susceptam, docuit Calvinus lib. 111. Institut. cap. 2. in electis omnibus quantumvis exigua sit fides, certam haberi arrham salutis, & tenui illi fidei æqualem tribui iustitiam; propterea quod, ut explicat Vindelinius lib. 4. Theolog. cap. 24. iustitia Christi per fidem apprehensa æqualiter imputetur. Nonnulli, præsertim Lutherani, excipiunt peccatum Apostasie; in quod, si quis animo prorsus libero, nec perterritus metu impendentis mali, neque spe allectus melioris fortunæ labatur, dicatur peccare in Spiritum sanctum, neque habere remissionem in hoc sæculo, neque in futuro, permixta cum aliarum hæresum colluvione etiam Novatiana.

2.
Sensus Hæ-
reticorum.

Sed quoniam inquit hæretici complures, immerito à Catholicis accusari, quod asserant semel iustificatos nunquam peccare; dicam in quo convenient, & in quo discrepent, brevi injustas querimonias repulsando. Quidam gravissima scelera iustos patrare fatentur, sed tamen negant illos amittere Spiritum sanctum, atque excidere à gratia, eo ferme pacto, quo peccant amentes, atque destituti exercitio libertatis. Sentit id citato loco Calvinus, Theodorus Beza in Colloquio, quod habuit cum Jacobo Andrea Lutherano, Dordrechtana Synodus contra Arminianos coacta anno 1619. canone 4. 5. & 6. Zanchius in Miscel. Chamerius Tom. 3. lib. vi. cap. 12. Rivetus in Apologetico, & alii. At nonnulli cum Pareo & Forbesio non negant aliquando iustificatum ita deperdere sanctitatem, ut in reatu mortis æternæ permaneat, donec respiscat, omnes tamen iustos putant ad poenitentiam adduci post scelera; quoniam licet actu iniquitatem operentur, retinent habitudine fidem & charitatem, quæ semen est vitæ æternæ. Atque hæc sentientes peccatum, spectato etiam debito damnationis, stare autumant cum gratia sanctificante. Ne ergo querantur Remonstrantes oppugnari à nobis quod ipsi non asserunt; affirmamus dari inter iustos plures, qui, cum prædestinati non sunt, non solum in gravissima crimina voluntarie prolabantur, verum etiam pessima morte decedunt, & de ipsis prædestinatis permultos sæpe cadere à sanctitate, quamvis his divinâ misericordiâ conferatur gratia conversionis, & finalis perseverantia: dicam

verbo, non est semel arrepta iustitia talis generis, ut non possit extinguui; nec adeo certa, ut non debeat iustificatus, quamdiu agit mortalem vitam, ullatenus pertimescere.

PROPOSITIO I. Iustus vitam agens mortalem potest excidere à sanctitate.

Id primo evincitur è Scripturis. Si enim semel iustificatus perire nequit, cur Ezechielis xxxiii. 18. scriptum est: *Cum recesserit iustus à iustitia sua, feceritque iniquitates, morietur in eis?* Cur Apostolus ad Ephes. v. 5. hortatur filios lucis, & sanctos ad vitandum omne crimen, *Hoc intelligentes, quod omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, quod est idolorum servitus, non habet hereditatem in regno Christi, & Dei?* Cur iis qui Spiritus sancti templum sunt, in prima ad Corinth. iii. 17. *Si quis (inquit) Templum Dei violaverit, disperdet illum Deus?* Cur denique omnes ita alloquitur eadem Epistola x. 12. *Qui se existimat stare, videat ne cadat?* Si iustus non possit amittere Spiritum sanctum, cur talia monita urgeantur, non video. Deinde non exhortationibus tantum, sed parabolis atque sententiis in Evangelio Catholica Doctrina statuitur. Etenim Matth. xiii. 7. & Luca viii. 14. proponens Dominus parabolam seminantis, docet multos esse qui credunt, sed ad instar seminis cadentis inter spinas, à sollicitudinibus, & divitiis, & voluptatibus vitæ euntes suffocantur, & non referunt fructum. Addit divina Scriptura in veritatis confirmationem exemplum multiplex. Primum est protoparentis Adæ, quem Deus cum bona voluntate & in gratia creaverat, & tamen inobedientia seipsum ac posteros perdidit. Alterum est Satanæ, aliorumque damnatorum Angelorum; quos licet conditos participes æternæ lucis, superbia tumidos tradidit Deus inferi rudentibus in perpetuum excrucandos. Alterum est Davidis, qui cum diu innocentiam servasset, prolapsus in adulterium atque homicidium se coram Deo ejusque Propheta Nathan confessus est impium & peccatorem. Petro etiam dixerat Jesus, quod mundus esset, & nihilominus negavit se nosse Magistrum anathematizando & jurando. De Simone Samarita legimus in Actibus Apostolicis, quod credidit, baptizatus est, & adhæsit Philippo, sed postea scelere, quod ab ipso Simoniacum dicitur, ruit in perditionem. Divinæ itaque literæ monitis, sententiis, exemplisque Remonstran-
tium

3.
Iustus potest
excidere à
sanctitate.

tium dogma redarguunt, damnant, eliminant.

4.
Probatur ex
Patribus.

Afferam nunc ex Patribus testimonia locupletissima. Chrysostomus in caput VIII. ad Romanos inquit: *Si dum hic es, depuleris à te Spiritus gratiam, & non ea servata abeas ex hac vita, periisti quamquam resurrexeras*: & in caput v. Epist. ad Ephesios; *Laus est, inquit, servare inimicos, sed eos qui postquam facti sunt amici, amici manent; ita ut, si ad inimicitias priores redeant, irrita ac vana fiant illa omnia*. Tertullianus de Penitentia scribit: *Nonne multi postea excidunt? nonne à multis donum illud auferitur?* Et Scorpiaco: *Prospexerat Deus etiam post lavacrum, post editiorem fidem perituros plerosque rursum post salutem*. Cyprianus de Exhortatione Martyrii scribit: *Ereptos de faucibus Diaboli, & de laqueis seculi liberatos non debere denno ad seculum reverti, ne perdant quod evaserint*. Hieronymus libro II. contra Jovinianum: *Si peccaverimus, & per peccati januam ingressus fuerit Diabolus, protinus Christus recedit*. Sed quoniam ab Hæreticis creditur in illorum opinione fuisse Augustinus, opus est, ut illos refellamus Sanctissimi Protoparentis auctoritate. Ergo S. Pater de Corrept. & Grat. cap. VIII. demonstrat, quod filiis suis Deus quibusdam, quos regeneravit in Christo, quibus fidem, spem, dilectionem dedit. non dat perseverantiam. Et cap. XII. ejusdem libri ait: *Propter hujus ergo utilitatem secreti, ne forte quis extollatur, sed etiam eos qui bene currunt timeant, dum occultum est quo perveniant; credendum est quosdam de filiis perditionis, non accepto dono perseverandi usque in finem, in fide, quæ per dilectionem operatur incipere vivere, & aliquamdiu fideliter & juxta vivere, & postea cadere*. Item de dono Persev. cap. IX. *Ex duobus autem piis, cur huic donetur perseverantia usque in finem; illi autem non donetur, inscrutabilia sunt judicia Dei...* Nonne utrique à Deo creati, utrique ex Adam nati, utrique de terra facti erant, & ab eo qui dixit, *Omnem statum ego feci, unius ejusdemque naturæ animas acceperant?* Nonne postremo utrique vocati fuerant & vocantem secuti, utrique ex impiis justificati, & per lavacrum regenerationis utrique renovati? Idem docet S. Pater in Epist. ad Sixtum. Idem in postremis adversus Julianum scriptis, libro I. num. 128. Idem Augustini fidelissimus discipulus S. Prosper ad object. Gallorum III. & VII. Cum vero ex R. P. Berti Theol. Tom. III.

laudata Epistola ad Sixtum inferrent quidam Monachi Adrumetini, non esse corripiendos quibus non confertur donum perseverantiæ, respondet S. Pater Augustinus citato libro de Corrept. & Grat. cap. 6. corripiendos utique esse, quia, *si nondum regenerati sunt, prima causa cur objurgati quod sint inobedientes Deo sibi debeant displicere, est quia fecit Deus hominem rectum ab initio humanæ creaturæ, & non est iniquitas apud Deum...* Si autem jam regeneratus & justificatus in malam vitam sua voluntate relabatur, certe iste non potest dicere, *Non accepi, quia acceptam gratiam Dei suo in malum libero amisit arbitrio*.

Verba hæc tenus ex Augustino producta non solum S. Patris mentem demonstrant, verum etiam invictissimum suppeditant argumentum. Nam si semel justificatus non posset in se Spiritus sancti gratiam extinguere, quilibet justus actu perseveraret, nec esset perseverantia specialissimum donum, nec teneretur justus ad illam precibus assiduis petendam, nec deesset causa cur salutem suam operaretur cum timore & tremore, & revereretur Omnipotentem, qui potest animam & corpus perdere in gehennam. Atqui, ut docet divina Scriptura, docet Augustinus, docet experimentum, justorum quamplurimi non habent donum perseverantiæ, illud petere debent, & quamvis bene currant, timere dum occultum est quo perveniant. Ergo possunt semel justificati gratiam, & charitatem amittere.

5.
Probatur ex
ratione.

DILUUNTUR QUÆ OBJECTANT REMONSTRANTES.

Nituntur hæretici errorem suum comprobare his scripturarum sanctarum locis. David Ps. xxxvi. 24. de homine justo ait: *Cum ceciderit, non collidetur*. Et Ps. cxviii. *Non enim qui operantur iniquitatem, in viis ejus ambulaverunt*. Hieremiæ xxxiii. 40. de gratia novi testamenti prænuntiatur: *Timorem meum dabo in corde eorum, ut non recedant à me*. Igitur semel justificatus etiam si in gravia scelera cadat, non frangitur neque colliditur: igitur qui semel tenuerunt viam justitiæ, nunquam ab illa operando iniquitatem desectunt: igitur qui semel ob merita Christi sanctitate exornantur, posthac à Domino non recedunt.

6.
Obiectio I.

Ad primum ex Psalm 36. depromptum, etiam si complures Theologi docent sermonem

7.
Solvitur.

U u 2

monem

mōnem haberi de Justis, qui sedulo vitantes peccandi pericula, levīa quidem peccata committunt, sed gratiæ præsidio muniti præservantur à turpioribus; nostra tamen responsio, eaque verissima est, loqui Psalter de tribulationibus huius vitæ, quibus, si Dominus supponat manum suam, animus iustorum non frangitur. Ac responsionem istam confirmant, quæ ad locum huic similem dixi præcedenti libro cap. 6. Ita interpretatur Augustinus, serm. in eundem Psalmum num. 17. scribens: *Contingat illi, ut aliquam tribulationem patiatur, aliquam exbonorationem, aliquam contumeliam, aliquam afflictionem, aliqua damna, & cætera, quæ abundant in vita ista; proponat sibi Dominum suum quanta genera tentationum passus est, & non conturbabitur cum ceciderit, &c.* Ad secundum petiit ex Psalmo 118. ut omittam communem responsionem, quod ibi præteritum tempus ponitur pro presenti; ita ut sensus sit, Qui operantur iniquitatem, non ambulant in viis ejus, quemadmodum Psalmo 1. versu 1. usurpatur pro presenti idem præteritum *ambulavit, abijt*; affero interpretationem S. P. Augustini serm. 2. in eundem Psalmum 118. num. 2: *Si ambulant, non operantur iniquitatem; si non operantur iniquitatem, non habent peccatum, quia peccatum iniquitas est.* Qui ergo peccat, iniquitatem habet, non æquitatis, atque justitiæ ornamentum. Hieremiæ verba postremo loco producta Hugo Grotius in discussione Rivetiani Apologetici ita exponit, ut quia Hebræi fœdus initum in Aegypto multis violant, Deus ut ad pios mores redirent, renovavit idem fœdus, addens benefacta maxima, munitissimam urbem, & Doctores egregios, & contestans nullam apud se priorum criminum residere memoriam; sed quoniam hæc Riveti argumentum, me iudice, non dissolvunt, eoquod in illo novo fœdere etiam gratia Evangelii prænuntiata est; respondeo propheticum textum, non de gratia habituali, sed de actuali, quæ facit ut faciamus, & aliquando deest iustis, esse accipiendum, ut demonstrat Augustinus libro 14. contra duas Epistolas Pelagianorum cap. vi. num. 14. & præsertim de magno dono perseverantiæ omnibus electis misericorditer præparato, at non, ut demonstravimus, iustificatis omnibus: quod idem eximius Doctor tradit de dono persever. cap. viii. num. 19. & cap. ix. num. 21.

8.
Objectio 2da
reijcitur.

Opponent rursus hæretici. Legitur Matthæi vii, 18, *Non potest arbor bo-*

na malos fructus facere. Item Epistolâ 1. Joannis 111. 6. *Omnis, qui in eo manet, non peccat; & versu 9. Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit: quoniam semen ipsius in eo manet, & peccare non potest.* Præterea in eadem Epistola cap. 2. v. 19. de reprobis habetur: *Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis.* Atqui iusti sunt arbor bona, sunt nati ex Deo, sunt ex numero illorum, quos Deus summa charitate complectitur. Igitur peccare non possunt, neque ex illo numero excidere.

Resp. Iustos esse arborem bonam, quatenus habent charitatem, & bonam voluntatem, quæ est radix bonorum omnium; unde nequit produci fructus malus, quoniam hic non à charitate & voluntate bona, sed à cupiditate & voluntate mala procedit: atque hæc cupiditas in homine iustificato potest rursus excitari, ideoque si illi obsecundet, fiet arbor mala. Responsio est S. Paris de Grat. Christi cap. xviii. num. 19. Eadem ratione qui natus est ex Deo, & in se habet semen ejus, non potest peccare, quia peccatum non à gratia quæ est bonum semen, sed à malitia voluntatis derivat: ideoque recte scribit idem Augustinus Tract. 14. in Epist. 1. Joannis cap. 3. num. 8. *In quantum in ipso manet, in tantum non peccat.* Quid vero si bonum semen à sollicitudinibus, divitiis, & voluptatibus suffocetur? Ad utriusque sententiæ sensum esse, quod bona opera, & præsertim charitatis, distinguunt inter filios Dei, & filios Diaboli, quoniam qui male agit, & odit fratrem suum, non potest esse non improbus. Atque idcirco addit Matthæus, *Ex fructibus eorum cognoscetis eos: & Joannes, In hoc manifesti sunt filii Dei, & filii Diaboli.* Sunt ergo istiusmodi loca exponenda in sensu composito, videlicet, quod componi nequeat cum gratia sanctificante scelerum contaminatio. Tertium sic solvitur à S. Doctore de dono perseverantiæ cap. viii. *Quid est, quæso, non erant ex nobis? Nonne vocati fuerunt, ex impiis iustificati, & per lavacrum Regenerationis renovati? Sed si hoc audiret ille, qui sciebat proculdubio quod dicebat; respondere posset, & dicere, vera sunt hæc, secundum hæc omnia ex nobis erant; veruntamen secundum aliam discretionem (id est divinam ad regnum prædestinationem) non erant ex nobis.* Corruit his interpretationibus admotis male architectata hæreticorum argumentatio.

Insu.

9. ^{Obiectio 3^{ia}} Insuper ex perfectione charitatis hæc obijciunt. In ultimo Canticorum versu 7. legimus: *Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem*; Joannis iv. 13. *Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum*: & Apostolus in 1. ad Corinth. xiii. 8. *Charitas nunquam excidit*. Si ergo iusti charitate præstant, quomodo hæc extingui potest, quomodo exsiccare?

10. ^{Refutatur.}

Resp. quod *aquæ multæ non possunt extinguere charitatem*; quia si loquamur de iustis, gratia sanctificans superat omnium cupiditatum impulsus, dummodo tamen adsit etiam gratia actualis, neque huic voluntas libera obstat; ut dixi hujus voluminis pag. 101. Si autem loquamur de Ecclesia, cujus cum Christo unionem delineat ibidem Canticum Canticorum, nequeunt aquæ multæ extinguere charitatem, quia neque ingruentibus hæresibus, neque sævientibus persecutionibus, neque vigentibus malis aliquorum moribus deserit Salvator Ecclesiam, quam acquisivit sanguine suo. Scribentem ad Corinthios Apostolum demonstrare præcellentiam Charitatis supra fidem & spem, & reliqua Dei dona, ex quo charitas diligenter in hac vita custodita permaneat in Patria, demonstrant quæ sequuntur: *Sive prophetia evacuabuntur, sive lingua cessabunt, sive scientia destruetur. Ex parte enim cognoscimus, & ex parte prophetamus. Cum autem venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est, &c.* At posse in hac vita charitatem amitti docet idem Apostolus 1. ad Thessal. v. 19. aliisque in locis supra citatis. Quod legitur Joannis iv. accipiendum est conditionate, nimirum si fontem aquæ vivæ salientis in vitam æternam iustificatus non deserat; nisi enim fontem illum plures peccato desererent, non dixisset Dominus per Jeremiam xvii. 13. *Dereliquerunt fontem aquarum viventium. Observandum est insuper Christum Dominum comparatione aquæ, quam mulier Samaritana hauriebat è puteo, & illius, quam idem exhibuit semel ebibendam, uti ad prædicandum Evangelium, & fidem Reparatoris. Possimus ergo nomine hujus aquæ intelligere Baptismum, & novi Testamenti doctrinam, quorum unum non iteratur, altera perpetua est, & salit in vitam æternam: atque non abhorret hæc interpretatio à mente Cypriani, & Chrysostomi. Demum Augustinus Tractatu in Joannem xv. refert præcitatum locum ad Sancto-*

rum beatitudinem, de qua in Psalmis legimus, *Apud te est fons vitæ: & Satiabimur, cum apparuerit gloria tua*; nec non, *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ*. Sunt autem omnes hæc responsiones satis manifestæ, verissimæ, atque optimæ.

Perpauca sunt, quæ ex Patribus possunt ab hæreticis obijci. Gregorius hom. v. in Ezech. xi. in Matth. & xiii. in Joannem videtur affirmare quod charitas nunquam otiosa est, sed stabilis, operatrix & perseverans. Recte respondet in 111. Sent. dist. 31. & 22. q. 24. S. Thomas, hæc attributa convenire charitati, quatenus à Deo procedit, non prout à suscipiente recipitur. Addo Gregorium priori loco agere duntaxat de charitate Electorum, quam eo sensu appellat permanentem, quia in patria non excidit, & in quantum ubi est charitas, est etiam gratia Spiritus sancti, quæ tamen non semper cum habitibus & officiis cæterarum virtutum conjuncta est. In aliis locis sermonem instituit de charitate actuali, quæ si efficax sit, superat terrena desideria, & operari non renuit. Vellotillus in Advert. ad ix. Quæst. in B. Gregorium profert quædam testimonia S. P. Augustini, quæ putat difficilia, nec ea ullatenus explicat. Primum depromptum est ex Tract. 111. in Epist. 1. Joannis, ubi ait S. Pater: *Unctionis Sacramentum virtus ipsa invisibilis: unctio invisibilis Spiritus sanctus: unctio invisibilis charitas illa est, quæ in quocunque fuerit, tanquam radix illi erit, quamvis ardente sole ardescere non potest. Omne quod radicatum est, nutritur calore Solis, non arcescit. Alterum petitur ex proximo Tractatu viii. Radicata charitas est; securus esto, nihil mali procedere potest.*

Verum hæc neque difficilia sunt, neque sententiam Augustini aliis in locis expressam arguere valent antilogiæ. Tractatu in Epist. Joannis tertio exponit ea verba: *Hæc scribo vobis de his, qui vos seducunt, ut sciatis quia unctionem habetis, & unctio quam accepimus ab eo permaneat in vobis*. Ea S. Pater ita interpretatur, ut non debeamus timere qui nos tentant seducere aut promittendo temporalia bona, aut carceres, catenas, ignes, aliaque tormenta minitendo. Nemo (inquit Augustinus) vos seducat ad mortem, promissionem vitæ æternæ desiderate. Quid potest mundus promittere? Quidquid promittat, for-

Uu 3

11. ^{Obiectio 4^a} ^{repeclitur.}

12. ^{Ac tollitur.}

*tassis in crastino morituro promittit. Et qua fronte ad illum, qui manet in aeternum, exiturus est? Sed quid minatur mihi potens homo, ut aliquid mali faciam? quid minatur? carceres, catenas, ignes, tormenta, bestias, nunquid ignem aeternum? Cum ergo tam Joannes, quam Augustinus hortentur justos, ut permaneant in charitate; consequens est posse illos unctionem Spiritus sancti amittere. Quo ergo sensu ait S. Pater, *quamvis ardente sole non arescere?* Profecto non ait ipsam charitatem non arescere, sed non arescere id quod in charitate radicatum est; scilicet deperdi quæ operamur ducti fallaci spe temporalium bonorum, aut servili hominum timore, permanere autem fructum charitatis & dilectionis etiam post mortem. Atque hinc est, quod immutata Augustini sententia in cap. *Unctio* dist. 2. de Pœnit. ubi legitur, *Charitas est, quæ in quocunque fuerit arescere non potest*, apposita est in Correct. Romana hæc adnotatio: *Non negat (Augustinus) charitatem posse arescere, sed quod in charitate radicatum est.* Idem est sensus alterius loci ex Tract. viii. Ibidem quippe Divus Pater distinguit inter opera, quæ bona videntur, sed fiunt superbia aut inani cupiditate, & illa, quæ ex radice dilectionis procedunt; affirmatque nunquam opera prioris generis esse bona, nunquam opera charitatis esse mala: at charitatem esse in hac vita indemutabilem, non asserit Augustinus: *Radicata est cupiditas.* inquit, *species potest esse bonorum factorum, vere opera bona esse non possunt: radicata est charitas, securus esto; nihil mali procedere potest.* Denique charitatem non arescere, & nunquam excidere in Patria, verissimum est, ut diximus paulo supra.*

13. Nullus absque revelatione habet certitudinem de justitia.

PROPOSITIO II. Nullus mortalium absque speciali revelatione habet certitudinem fidei de propria charitate & justitia. Dixi *certitudinem fidei* cum Tridentina Synodo sess. 6. cap. 9. & can. 15. distinguenda est enim duplex certitudo, *fidei* nimirum, & *spei*: qua distinctione facta corruunt omnia hæreticorum sophismata. Itaque certitudo *fidei* est illa; qua ob divinæ revelationis auctoritatem orthodoxis veritatibus præbemus assensum; cumque veritates ipsæ non pendeant ab ulla mutabili conditione, credi debent absque fluctuatione ulla hæsitantis animi. Talis est certitudo, quam habemus de Trinitatis & Incarnationis mysteriis, cæterisque Symboli articulis. At certitudo *spei* illa est, qua

bonam conscientiam habentes, neque nobis gravium scelerum consci, bonis etiam operibus insudantes in spem erigimur repromissæ nobis certantibus & vincuntibus retributionis. Hæc autem spes non solum innititur divinæ promissioni, sed etiam humano studio, & diligentiae cum gratia Christi adhibendæ, quoniam Deus non absolute coronam promissit, sed certantibus & currentibus: ideoque comparate ad Deum Christiana spes erigitur & roboratur, sed attenta hominis infirmitate, non caret sollicitudine atque timore. Quod de spe iustorum in ordine ad gloriam dictum est modo, idem tenendum est de spe perseverandi usque in finem; nam qualis ante justificationem spes requiratur in peccatore, diximus præcedenti cap. 17. Plura de hac duplici certitudine Thomas Stapletonus Tom. 2. libro 1x. cap. 11.

Itaque propositionem demonstro 1. ex Scripturis. Proverbiorum xi. 2. legitur: *Omnis via viri recta sibi videtur*; & præcedenti cap. v. 5. *Quis potest dicere, Mundum est cor meum, purus sum à peccato?* Ecclesiastes cap. ix. 1. ait: *Sunt iusti atque sapientes, & opera eorum in manu Dei; & tamen nescit homo, utrum amore, an odio dignus sit: sed omnia in futurum servantur incerta.* Apostolus in 1. ad Corinth. iv. 4. 5. *Nihil enim mihi conscius sum: sed non in hoc justificatus sum; qui autem judicat me Dominus est, Itaque nolite ante tempus judicare, &c.* Occurrit hoc loco in Græcis verbum *ἀναίδεια*, esse à vitiis purgatum & liberum; ita enim accipitur Esajæ l. 11. Dan. xii. 3. Act. xii. 38. ad Rom. vi. 7. & aliis in locis. Apostolicorum ergo verborum sensus est: Etsi nullius criminis mihi conscius sum, non propterea sum immunis ab omni culpa, fortassis enim habeo peccatum, quod me habere nescio. Atque hunc sensum optime assecutus est, exposuitque Chrysostomus, iisdem fere verbis; necnon S. Pater Augustinus in Psalmum xli. 8. ubi etiam cor hominis comparat impenetrabili abyssu. *Si profunditas est abyssus* (ait S. Pater) *putamus quod cor hominis abyssus est. Quid est profundius hac abyssu? Abyssum invocant Sancti prædicatores verbi Dei. Nunquid & ipsi abyssus? Ut noveris, quia abyssus & ipsi, Apostolus ait: Minimum est, ut à vobis judicer, aut ab humano die. Quanta autem abyssus sit, audite amplius: Neque enim ego meipsum judico. Tantamne profunditatem creditis esse in homine, quæ*

14. Probat ex Scriptura.

quæ lateat ipsum hominem, in quo est? Vide & Epistolam S. Bernardi n. 42. ad Archiepiscopum Senonensem.

15.
Et ratione.

Addimus manifestæ rationis præsidia. Ac primum ex Tridentina Synodo locis citatis depromptum sit. Ad justificationem non solum requiritur divina misericordia, meritum Christi, & efficacia Sacramentorum; verum etiam conatus liberi arbitrii, & congruens voluntatis dispositio. Igitur quemadmodum nefas est dubitare de iis, quæ se tenent ex misericordia Dei, & Christi meritis atque institutione, sed hæc omnia sunt spei, fiduciæque nostræ fundamentum; ita si respiciamus propriam infirmitatem atque indispositionem; possumus formidare ac timere, neque certi omnino sumus nos gratiam Dei esse consecutos; quoniam si in nosmetipsos animum convertamus, occurrit iusta causa timoris atque formidinis. Sit alterum momentum: Inanis illa hæreticorum fiducia quemadmodum infert certitudinem justitiæ, ita infert certitudinem perseverantiæ, & prædestinationis divinæ. Et revera Hæterodoxi opinantur hominem justificationis amplius peccare non posse, & certum esse de suamet prædestinatione, ut liquet ex canone xv. & xxiii. sess. vi. Trid. Atqui fiducia hæreticorum non recte infert certitudinem perseverantiæ, ut demonstravimus propof. præcedenti; neque certitudinem prædestinationis, ut docet S. P. Augustinus de dono perf. cap. 24. de Civit. Dei lib. xi. cap. 12. de Corrupt. & Grat. cap. xiiii. & ut aperitissimâ consecutione deducitur ex prædictis. Igitur illa hæreticorum fiducia non recte infert certitudinem justificationis.

16.
Aliqua deducuntur.

Ex his sequitur, non posse haberi talem certitudinem, quæ omnem excludat hæsitacionem, absque revelatione speciali; qualem habuit felix latro, mulier peccatrix, & plurimum opinione Moyses, Elias, Stephanus, & ipse Paulus: de quo non evincit oppositum Epistola superius citata ad Corinthios; tum quia hæc scripta videtur circa annum Vulgaris æræ 57. & Epistolæ ad Timotheum, in quibus occurrunt aliqua hujus certitudinis vestigia, datæ sunt vertente anno 66. tum etiam, quia potuit Apostolus ex Dei revelatione discere, quod non potuerat ex propria conscientia. In cæteris eximie sanctitatis viris potest esse certitudo moralis, & spei, quam paulo supra descripsimus; & quæ oritur ex frequentia bonorum operum, & conscientie tranquillitate, quemadmodum à fructibus dignoscitur arbor bona. At

sicut inter fructus bonæ arboris potest aliquis infici aut attractione maligni succi, aut contactu animantis venefici; ita contingit, ut aliquando opus, quod optimum arbitramur, sit aut labe latentis concupiscentiæ, aut finis perversitate vitiatum. Qui tamen habet bonam conscientiam, ac studet recte operari, habet etiam spem bonam, ut scribit Enarrat. in Psalm. xxxi. Augustinus. Hanc solam certitudinem spei commendant aliqui Patres; quorum auctoritate perperam hæretici nobis litem intentant.

Præcipua tamen ipsorum arma sunt sequentia literarum sanctarum loca. I. Jo-
annis v. 13. legitur: *Qui credit, habet vitam æternam.* Et Apostolus ad Rom. vi. inquit: *Justificati ergo ex fide pacem habeamus ad Deum.* In eadem Epist. cap. viii. 16. ait: *Ipse autem spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei.* Et versu 38. *Certus sum, inquit, quia neque mors, neque vita, neque Angeli . . . neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, &c.* Ex his inferunt semel justificatum firmissima in Christum fiducia apprehendere vitam æternam, idque se certissime noscere ex Spiritus sancti præsentia.

17.

His respondentes dicimus scopum Joannis esse hortari Parthos, cæterosque fideles ad fidem Incarnationis & divinitatis Christi: hæc enim sola fides dilectioni conjuncta filios Dei ad vitam æternam perducit. Igitur qui credit, habet vitam æternam, non re, sed spe, & dummodo mandata custodiat, jure adoptionis. Extat consimilis phrasis, quam Rhetores appellant metonymiam, in ipsius Joannis Evangelio v. 24. vi. 47. xvii. 3. atque hoc ipso loco præced. versu 11. & 12. Apostoli verba in Epistola ad Romanos imperite ad stabilendam justificationis certitudinem detorqueant Sæctarii; per *ei* quippe, id est, *pacem*, Paulus significat reconciliationem & gratiam, non infallibilem hujus gratiæ notitiam. Quæ petuntur ex cap. viii. 16. ejusdem Epistolæ ita à Catholicis exponuntur: Ex Apostolicis verbis unum colligitur, Spiritum sanctum perhibere justis testimonium, quod sint filii Dei, non enim Spiritus sanctus inhabitans datur, nisi Dei amicis & justis. At non ait Apostolus, quod ipsis justis testimonium ipsum Spiritus sancti sit infallibiliter notum; cum nequeant justis certis indiciis discernere, num testimonium conscientiæ sit Spiritus sancti, an spiritus præsumptionis & cœnodoxiæ. In corde itaque justorum inhabitat Spiritus sanctus; hujus testimonium verax est; sed

Obiectio ad-
versariorum.

18.

Solvitur.

sed quemadmodum illa inhabitatio cognoscitur solis conjecturis, cujusmodi sunt absolutio Sacerdotalis, & bona conscientia; ita per solam probabilem conjecturam possumus agnoscere, num quod redditur Spiritui nostro sit testimonium Spiritus sancti. Si autem Spiritus sanctus expresse testificetur aut remissionem peccatorum per specialem revelationem, aut veritatem fidei per evidentiam miraculorum; fatemur huic testimonio certissimam fidem esse adhibendam. In postremo loco certitudo significat tantummodo firmum animi propositum, ut in eadem Epistola xv. 14. unde Hieronymus in Epist. ad Algasiam legit, *Confido enim*; & Græcus pariter habet, *πίπτεισθαι γὰρ*, &c.

19.
Gratia Sanctificans non est æqualis in omnibus iustis.

PROPOSITIO III. Gratia sanctificans non est æqualis in omnibus omnino iustis, & in singulis capax est augmenti.

Ab hac postrema thesi me paucis expediam, cum priori Volumine demonstraverim, in cœlesti Jerusalem diversas reperiri mansiones, quæ meritorum inæqualitati respondeant. Sequitur etiam hæc thesis ex præcedentibus; cum enim sanctitas sit *forma* quædam animæ inherens, haud dubium, quin per opera pietatis majori accedente dispositione recipiat gratia incrementum, & efficiatur perfectior. Huc spectat quod legimus Prov. iv. 18. *Iustorum semita quasi lux splendens, procedit & crescit usque ad perfectam diem*: quod scribit Apostolus ad Philipp. i. 9. *Hoc oro, ut charitas vestra magis ac magis abundet in scientia, & in omni sensu*: quod scriptum est in postremo Apocalypseos versu 11. *Qui iustus est justificetur adhuc & sanctus sanctificetur adhuc*. Quum insuper le-

gem credendi statuat lex supplicandi; dari iustitiæ cæterarumque virtutum incrementum commonstrat S. Mater Ecclesia, ita Deum exorans Dom. xlii. post Pentecosten: *Omnipotens sempiterne Deus, da nobis fidei, spei, & charitatis augmentum*. Idem docet S. Pater in libro de Sancta Virginitate, & Tract. 67. in Joannem, Fulgentius libro 111. ad Trasimundum, & Patres alii, quos necesse non est, ut iterum proferamus. Vide quæ scripsimus de Inæqualitate beatitudinis: ubi etiam plura diximus de Parabola Operariorum, quam post Jovinianum nobis objectant Sectarii: sed quam importuno, irritoque conatu, ostendimus eo loci. His ergo controversiis finem constituat Canon. xxiv. Sess. vi. Tridentini Concilii: *Si quis dixerit iustitiam acceptam non conservari, atque etiam augeri coram Deo per bona opera, sed opera ipsa fructus solummodo, & signa esse justificationis adeptæ, non autem ipsius augendæ causam; anathema sit, &c.*

Una cum dissertationibus de Gratia Christi Volumen tertium absolvimus; quod in lucem prodit, quamquam nobis universæ Theologiæ exornandæ occupatis neque ad utendum lima, neque ad spongiam adhibendam otium suppetit. Hinc est, quod duplici nomine imploramus Lectoris humanitatem; nimirum, quia divina inscietur tractamus, & quia inculte admodum, & impolite. Ut enim prelo committeretur Theologicum Opus elaboratum, atque perfectum, alio nobis ingenio opus erat, alio etiam temporis adjumento. Nunc, quoniam Exercitationes nostræ ad hunc modum se habent, ob oculos legentium statuimus verba Ovidii, De Ponto 111. Elegia 9.

20.
Conclusio Operis.

*Scribentem juvat ipse favor, minuitque laborem,
Cumque suo crescens pectore fervet opus.
Corrigere at res est tanto magis ardua, quanto
Magnus Aristarco major Homerus erat.*

Explicit liber undevicesimus.

TERTI